

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 5, Sayı:20, Eylül 2019, s. 317-327

Öğr. Gör. Ezgi ADA

Kastamonu Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, ezgiada88@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Eda ERDAŞ KARTAL

Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, erdaseda@gmail.com

ÇEVRE PROBLEMLERİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN SU ELÇİLERİ ÇİZGİ FİLMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Özet

Çocuklar için hazırlanan çizgi filmler, canlandırmalar, eğlence programları, müzikler çocukların televizyonda ilgi ile izledikleri çocuk yayınlarıdır. Çocukların somut ve ya soyut kavramların birçoğunu çizgi film izleyerek öğrendikleri düşünülürse, çizgi filmlerin çocukların bilişsel gelişiminde önemli rol oynadığı ve dolayısıyla içeriklerinin özenle hazırlanması gerektiği söylenebilir. Çocuğun çevreye yönelik tutum ve davranışları okul öncesi dönemde oluşmaya başlamaktadır. Çocuğun ileriki yaşantısına temel oluşturacak çevreye yönelik tutum ve davranışlarının olumlu yönde gelişmesi açısından okul öncesi dönem önemlidir. Çocukların çizgi film karakterleri ile özdeşim kurdukları ve çizgi film programındaki olumlu ve olumsuz karakterleri örnek aldıkları düşünüldüğünde özellikle çevre kavramı üzerine kurgulanmış çizgi filmlerin, çevre eğitimi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir. Alan literatüründe özellikle bu kavram üzerine kurgulanmış bir çizgi filmin çevre eğitimi bağlamında analiz edildiği bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle bu çalışmada 'Su Elçileri' çizgi filminin çevre problemleri ve sürdürülebilirlik açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma nitel bir çalışmadır ve çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Filmde genel olarak çevreyi koruma bilincinin kazandırılmaya çalışıldığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çevre Problemleri, Sürdürülebilirlik, Çizgi Film

¹ Bu çalışmanın bir bölümü Uluslararası Jiltes Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

EVALUATION OF "WATER AMBASSADORS" CARTOON IN TERMS OF ENVIRONMENTAL PROBLEMS AND SUSTAINABILITY

Abstract

Cartoons, animations, entertainment programs and music prepared for children are children's programs that they watch with interest on television. Considering that children learn many of the concrete or abstract concepts by watching cartoons, it can be said that cartoons play an important role in children's cognitive development and therefore their content should be prepared carefully. Children's attitudes and behaviors towards the environment are beginning to occur in preschool period. Preschool period is important for the positive development of attitudes and behaviors towards the environment which will form the basis of the child's future life. Considering that children identify with the cartoon characters and take the positive and negative characters in the cartoon program as a model, it is thought that the cartoons constructed on the concept of environment will be beneficial in terms of environmental education. In the field literature, there is no study in which a cartoon based on this concept is analyzed in the context of environmental education. Therefore, the aim of this study is to evaluate the "Water Ambassadors" cartoon in terms of environmental problems and sustainability. In this study, the content analysis of qualitative research methods was used. In the cartoon, it has been found that the consciousness of protecting the environment in general is trying to gain.

Keyword: Environmental Problems, Sustainability, Cartoons

Giriş

Okul öncesi dönem çocukları televizyon, tablet, telefon ve bilgisayarda çocuk programları, çizgi filmler, eğlence programları, müzikler gibi çeşitli uyarılara maruz kalmaktadır. Bahsi geçen bu uyarılar çocukları eğlendirmenin yanı sıra doğru içerikler yoluyla çocukların dünyayı anlaması ve tanınması noktasında da katkılar sağlamaktadır (Güder vd., 2017). Özellikle son zamanlarda tematik çocuk kanallarının sayısının ve içeriğinin hızla artması çocukların televizyon izlemeye karşı ilgilerinin artmasında etkili olmuştur (Çoban Keneş, 2015). Çocuklar için hazırlanan çizgi filmler, canlandırmalar, eğlence programları, müzikler çocukların televizyonda ilgi ile izledikleri yayınlardır (Karakuş, 2015).

Çizgi filmler fantastik unsurlar içermeleri, eğlenceli içerikleri ve renkli görüntüleri nedeniyle çocuklar tarafından çok beğenilirler ve ilgiyle izlenirler (Temel vd., 2014). Yapılan araştırmalar çizgi filmlerin çocukların seyrettikleri yayınlar arasında ilk sırada yer aldığını ortaya koymaktadır (Erdoğan, 2010; Ayan ve Baş, 2015; Yaşar ve Paksoy, 2011; Temel vd., 2014). Çocuğun bilişsel düzeyine uygun olmaları, çocuğun duygusal durumu ve davranışlarının çizgi filmlerdeki karakterlerin duygu durum ve davranışlarına yakın olması, dolayısıyla çocukların kendilerini çizgi film kahramanlarıyla kolaylıkla özdeşleşebilmeleri; çizgi filmlerin çocuklar tarafından sık izlenme nedenlerindenidir (Samur vd., 2014). Televizyon eğlendirici ve eğitici

içerikleri, görsel ve işitsel etkinliği nedeniyle, çok sayıda kişiye ulaştırabilecek etkili bir iletişim aracıdır (Samur vd., 2014). Çizgi filmler bir taraftan çocukları eğlendirirken, diğer taraftan onların hayal güçlerinin zenginleşmesine, kişisel ve toplumsal gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Çocukların somut ve ya soyut kavramların birçoğunu çizgi film izleyerek öğrendikleri düşünülürse, çizgi filmlerin çocukların bilişsel gelişiminde önemli rol oynadığı ve dolayısıyla içeriklerinin özenle hazırlanması gerektiği söylenebilir (Bayır ve Günşen, 2017). Thomas Edison 1910 yılında çizgi filmleri ilk kez, pastörize sütün tehlikelerini The Man Who Learned adlı fimde anlatarak, eğitim amaçlı kullanmıştır. Edison, filmlerin sınırsız bir öğretme potansiyeline sahip olması nedeniyle, eğitim sisteminde devrim yaratıp kitapların yerini alabileceğini savunmuştur (Coşkun ve Köroğlu, 2016). Araştırmalara göre çocukların çoğu vaktinin büyük bir kısmını televizyon karşısında geçirmektedir. Çocukların televizyon karşısında geçirdikleri vaktin günde 3-4 saati bulduğu ve televizyon karşısında geçirilen vaktin okulda geçirilen vakitten çok daha fazla olduğu bilinmektedir. Türkiye’de ise hemen hemen 5 çocuktan birinin ya televizyonun olduğu odada yattığı ya da odasında ayrı televizyonunun olduğu belirtilmektedir (Samur vd., 2014). Evde açık kalma süresinin hayli uzun olduğu televizyonun ülkemizdeki çocukların zihinsel dünyalarının şekillenmesinde büyük bir etkiye sahip olduğu söylenebilir (Yaralı ve Avcı, 2017).

Çocuklar çizgi filmler vasıtasıyla yaşadıkları dünyayı tanımaya ve anlamaya çalışırlar (Temel vd., 2014). Çocuk; öğrenmenin ve gördüğünü taklit etmenin diğer adıdır ve televizyonun görüntülü mesajlarla çocuğun görme duyusuna hitap etmesi, çocuğun öğrenme sürecinde oldukça etkilidir (Özen ve Kartelli, 2014). Albert Bandura Sosyal Öğrenme Kuramı’nda insanların özellikle de çocukların model olarak öğrendiklerini ifade etmektedir. Çocukların model aldıkları kişiler çoğunlukla ebeveynleri ve öğretmenleridir. Ancak günümüzde çocuklar çizgi film kahramanlarını da model alır hale gelmişlerdir. Bandura çocukların model alma konusunda en çok çizgi film karakterlerinden etkilendiklerini ifade etmektedir. Çocuklar kendi davranışlarının büyük bir kısmını çizgi film karakterlerinin davranışlarını taklit ederek şekillendirmektedir (Yorulmaz, 2013). Çizgi film yapısında bulunan görsel düzenlemeler ve hareketlerle eğitime dahil olmaktadır. Çizgi filmler göze ve kulağa aynı anda hitap etmesiyle, görünmez olanı görselleştiren ve karmaşıklığı sadeleştiren içeriğiyle hızlı ve sade bir öğretim sağlama potansiyeline sahiptir (Coşkun ve Köroğlu, 2016). Çizgi filmlerin çocuğun yaşamındaki biçimlendirici etkisi dikkat çekicidir. Uzun süre ekran karşısında olan çocuklar eğlenirken bir taraftan da doğru içerikler taşıyan yayınlar sayesinde eğitilmektedir. Bu yayınların temel işlevi hedef kitle olan çocukların eğlenirken kendilerine model olabilecek karakterler sayesinde doğruyu görmelerini sağlamaktır (Pekşen Akça ve Baran, 2018).

Çevreye karşı duyarlılık da çocukların model olarak öğrenebilecekleri bir olgudur. Değişen yaşam koşulları, nüfus artışı, kentleşme; teknolojik gelişmeler, sanayileşme gibi faktörler nedeniyle meydana gelen çevre problemleri yetişkinlerle birlikte çocukların sağlığını ve geleceğini de tehdit etmektedir. Bu nedenle çevreye karşı duyarlılığın ve bilincin erken yaşlardan itibaren kazandırılması hedeflenmekte, bu konu ulusal ve uluslararası alanda çok önemli bir yer tutmaktadır (Gülay ve Ekici, 2010). Günümüzde özellikle büyük şehirlerdeki

çocuklar doğal çevreden uzak kalmaktadır. Yaşadıkları doğal çevreden izole apartman hayatında ve okullarda çocukların doğa ile etkileşimi oldukça sınırlıdır. Doğal çevre ile yeterince etkileşim fırsatı yakalayamayan çocuklar doğaya karşı ilgisiz büyümektedir (Kesicioğlu ve Alisinanoğlu, 2009). Bu nedenle çocuklar çevre ile bire bir vakit geçiremediklerinden çevreye karşı duyarlı olabilmeleri adına onlara model olmak önem arz etmektedir. Aile bireylerinin yanı sıra çocuklar çizgi film karakterleri ile de özdeşim kurabilmekte ve onların davranışlarını kendi hayatlarına uyarlayabilmektedirler.

Çocukların çevre hakkında erken yaşlarda bilinçlendirilmeleri, onların ileriki yaşlarına temel teşkil edecek olumlu çevresel tutum ve davranışlar geliştirmeleri açısından çok büyük bir öneme sahiptir (Erten, 2004; Smith, 2001). Çevre eğitiminin amaçları arasında; insanlarda, bilgilendirme, bilinçlendirme, uyarma, dengeleme, geliştirme, koruma vb. süreçler çerçevesinde davranışlar oluşturmak sayılabilir (Güler, 2009). Çevreye ve çevre sorunlarına karşı duyarlı ve bu problemlerin çözümünde görev almaya istekli bireylerin yetiştirilmesi çevre eğitiminin bir diğer amacıdır (Gülay, 2011). Okul öncesi dönemde çevre eğitiminin dayandığı temel iki noktadan biri çocuğun sağlıklı gelişimini desteklemekken, bir diğeri çocuğun dış dünya ile etkileşimini sağlamaktır. Bu iki temel nokta birbiriyle oldukça ilintilidir. Çevresini tanıyan, çevreye karşı duyarlılık geliştiren çocuklar aynı zamanda kendilerine saygı duyan ve kendileriyle barışık bireyler olacaktır (Gülay ve Ekici, 2010). Çevre çocukların gelişimlerinin bir bütün olarak desteklenmesini sağlayan üstü açık bir sınıf olarak düşünülebilir. Bu yaşlarda verilecek çevre eğitimi onların özellikle bilişsel gelişimlerine (sorgulama, keşfetme vb.) katkı sağlayabilir. Çünkü çocuklar zihinlerindeki birçok sorunun cevabını onlara zengin bir araştırma ortamı sunan doğal çevreyi keşfederek bulabilir (Taşkın ve Şahin, 2008).

Çevre eğitimi açısından okul öncesi dönem kritik bir dönem olarak değerlendirilmeli, çocukların çevrelerini anlamaları, tanımaları ve çevreye karşı duyarlılık kazanmaları için onlara fırsatlar sunulmalıdır (Gülay, 2011). Çocukların çizgi film karakterleri ile özdeşim kurdukları ve çizgi film programındaki olumlu ve olumsuz karakterleri örnek aldıkları düşünüldüğünde özellikle çevre kavramı üzerine kurgulanmış çizgi filmlerin, çevre eğitimi açısından ilk temellerin atılması bağlamında faydalı olacağı düşünülmektedir.

Türkiye’de ücretsiz olarak yayın yapan, tematik kanallardan TRT Çocuk ‘ta yayınlanan “Su Elçileri” isimli çizgi film bu çizgi filmlerden biridir. Su Elçileri çizgi filmi; Millî Eğitim Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ve TRT’nin faydalanıcı oldukları, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın sözleşme makamı olduğu; Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilen ‘Su Elçileri Eğitim ve Farkındalık Artırma Teknik Destek Projesi’ kapsamında hazırlanmıştır. Alan literatüründe özellikle bu kavram üzerine kurgulanmış bir çizgi filmin çevre eğitimi bağlamında analiz edildiği bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle bu çalışmada ‘Su Elçileri’ çizgi filminin çevre problemleri ve sürdürülebilirlik açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu araştırma nitel bir çalışmadır ve çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde amaç; birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar altında bir araya getirmek, bu temaların ilgili dokümanda yer alma sıklığını belirlemek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenlenip yorumlayarak betimsel ve gerçekçi bir resim ortaya koymaktır (Karakuş, 2016). İlk aşamada araştırmacılar “Su Elçileri” çizgi filminin bölümlerine internette ulaşmış ve bu bölümleri bilgisayarlarına indirerek arşivlemişlerdir. Araştırmacılar tarafından ilgili çizgi filmin yayınlanan tüm bölümleri (17 bölüm) tek tek izlenmiştir. İzlenen bölümler çevre problemleri ve sürdürülebilirlik açısından, araştırmacılar tarafından geliştirilen çizgi film analiz formu kullanılarak incelenmiştir. Çizgi film analiz formu hazırlanırken literatür incelenmiş, çevre ve sürdürülebilirlik ile ilgili temalar hazırlanmış ve bu temalar göz önünde bulundurularak ilgili bölümler ön bir çalışma olarak izlenmiştir. Bu veriler doğrultusunda çizgi film analiz formu hazırlanmıştır. Bulgular betimsel tablolar kullanılarak düzenlenmiş ve araştırmacılar tarafından yorumlanmıştır.

Bulgular

Su Elçileri çizgi filmindeki çevre problemleri ve sürdürülebilirlik ile ilgili kavramların belirlenmesi amacıyla yapılan içerik analizi neticesinde filmde doğal kaynakları ve çevreyi korumak için işbirliği yapan dört ana karakter olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kaptan Pengu, Misket, Pelik ve Mandalina). “Su ile yaşa çok yaşa” sloganı çerçevesinde suyun ve çevrenin önemine değinilmiştir.

Toplam 17 bölümden oluşan çizgi filmin her bölümünde ayrı bir konu ele alınmıştır. Yine her bölümün sonunda “Kaptanın seyir defteri” adı altında izleyicilere iletilmek istenen mesajlar özetlenmiştir. Yapılan içerik analizi sonucunda beş ana tema elde edilmiştir. Elde edilen tema ve alt temalar ve bu alt temaların kaç bölümde ele alındıkları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Su Elçileri çizgi filmi içerik analizi bulguları

Temalar	Alt Temalar	f	%
Su	Suyun Canlılar İçin Önemi	17	100
	Tehlikeli Sular	3	17.64
	Tatlı Su Kaynakları	2	11.76
Çevreyi Koruma	İşbirliği	17	100
	Çöplerin Toplanması/Yere Atılmaması	7	41.17
	Doğal Kaynakların Bilinçli Kullanımı	7	41.17
	Kurak Alanları Ağaçlandırmak	4	23.52
	İnsanları Bilinçlendirmek	4	23.52
	Orman Yangınlarını Önlemek	3	17.64
	Erozyonu Önlemek	1	5.88
Küresel Isınmayı Önlemek	1	5.88	

Çevre Problemleri	Toprak Kirliliği	6	35.29
	Doğal Kaynakların Bilinçsiz Kullanımı	4	23.52
	Su Kirliliği	3	17.64
	Orman Yangınları	3	17.64
	Yanlış Tarım Uygulamaları	2	11.76
	Küresel Isınma	2	11.76
	Su Kenarına Yapılaşma	1	5.88
	Erozyon	1	5.88
Geri Dönüşüm	Geri Dönüştürülebilir Maddeler	6	35.29
	Kompost	2	11.76
	Atık Yönetimi	1	5.88
Canlıları Koruma	Doğru Tarım Uygulamaları	3	17.64
	Doğal Geçiş Yolları	1	5.88

N:17

Tablo 1 incelendiğinde en fazla “Su” ve “çevreyi Koruma” temasına yer verildiği (Tüm bölümler), daha sonra sırasıyla “Çevre Problemleri”, “Geri dönüşüm” ve “Canlıları koruma” temalarına yer verildiği görülmüştür. “Su” temasında en fazla “Suyun canlılar için önemi” alt temasının ele alındığı; “Çevreyi koruma” temasında sırayla “İş birliği”, “çöplerin toplanması” ve “doğal kaynakların bilinçli kullanılması” alt temalarının ele alındığı; “çevre problemleri” temasında en fazla Toprak kirliliği” alt temasının ele alındığı; “Geri dönüşüm” temasında ise en fazla “Geri dönüştürülebilir maddeler” alt temasına değinildiği görülmektedir. Çizgi filmde ele alınan temaların nasıl ele alındığı sırayla aşağıdaki gibidir.

“Su” Teması

Su Elçileri çizgi filmi incelendiğinde suyun en çok canlılar için önemi üzerinde durulduğu görülmüştür. Tüm bölümlerde “Su ile yaşa çok yaşa” sloganı ile suyumuzu dolayısıyla çevremizi korumamıza yönelik mesajlar bulunmaktadır.

Su ile ilgili üzerinde önemle durulan bir diğer konu da tehlikeli sulardır. Yapılan analiz neticesinde çizgi filmde tüm suların canlılar için faydalı olmadığı bazı suların tehlikeli olduğunun vurgusunun yapıldığı da görülmüştür. Sulama kanallarının, baraj göllerinin ve dalgalı denizlerin tehlikeli olduğu izleyicilere çeşitli örneklerle sunulmuştur. Tuzlu suların içilmemesi gerektiği, bunun insanlar ve hayvanlar için zararlı olduğu 16. bölümde ifade edilmiştir. Bölüm 11’de ise yüzmek için tehlikeli olan, baraj gölleri, sulama kanalları ve dalgalı denizlerden bahsedilmiş, bunları yapan biri görüldüğünde uyarılması gerektiği mesajları verilmiştir..

Su teması altında değinilen bir diğer konu ise tatlı su kaynaklarıdır. İlgili bölümlerde tatlı su kaynaklarının yağmur ve yer altı suları ile beslendiği belirtilmiş, yağmurun oluşumu ve yer altı sularının tanımları yapılmıştır. Bölüm 13’de “Yeryüzündeki sular buharlaşır, bulutlar oluşur, bulutlar da yağmur olarak yağar” , “Yağmurun oluşumu için ağaçlandırma yapmalıyız”, “Dünyamızın en önemli tatlı su kaynağı yağmurdur”, “Barajları kar ve yağmur suları

doldurur”, “Yağmur yağmazsa kuraklık başlar ve bu da canlılar için tehlikelidir.” Şeklinde mesajlar verilmiştir. Bölüm 15’de ise daha çok yer altı sularının önemi üzerine durulmuş ve “Yer altı suların en önemli tatlı su kaynaklarından biridir”, “Yer altı sularının çabuk tükenmesinin sebebi bilinçsiz tüketimdir”, “Suyu bilinçsiz kullananların uyarılması gerekir” şeklinde mesajların olduğu görülmüştür.

“Çevreyi Koruma” Teması

Çevreyi korumak için iş birliği içinde çalışılması gerektiğinin ve çevreyi korumanın tüm canlıların görevi olduğunun vurgusu her bölümde gösterilmiştir. İlk bölümden itibaren çizgi filmin ana karakterlerinin suyu ve doğayı korumak için bir araya gelmesi ve bunun için çaba sarf etmesi işbirliğinin önemini ortaya koymaktadır.

Toprak kirliliğinin en büyük nedeninin çöplerin doğaya atılması olduğu bu nedenle çevreyi korumak için çöplerin toplanması, ayrıştırılması ve geri dönüşüme kazandırılmasının önemli olduğu; doğal kaynakların bilinçli kullanılması gerektiği ve bu konuda insanların gerek uyarılarak gerekse sosyal medya üzerinden bilinçlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Orman yangınlarının önlenmesi de çevreyi korumak için yapılabilecek önemli bir adım olarak aktarılmıştır. Bununla ilgili de özellikle 4. Bölümde orman yangınlarının nedenleri ve yangın sırası ve sonrasında neler yapılması gerektiği izleyicilere anlatılmıştır. Yine kurak alanların ağaçlandırılmasının önemi de birçok bölümde belirtilmiş ve gerek erozyonu önlemek gerekse yangın sonrası ormanın kendini yenilemesine katkı sağlamak gerekse su oluşumunu desteklemek için ağaçlandırmanın önemli olduğu belirtilmiştir. Yine kurak alanların ağaçlandırılmasının önemi de birçok bölümde belirtilmiş ve gerek erozyonu önlemek gerekse yangın sonrası ormanın kendini yenilemesine katkı sağlamak gerekse su oluşumunu desteklemek için ağaçlandırmanın önemli olduğu belirtilmiştir.

Erozyon ayrı bir bölümde (7.bölüm) ele alınmış, erozyonu önlemek için ağaç dikmenin ve dikim öncesinde tarlaların yatay sürülmesinin önemi üzerinde durulmuştur

Küresel ısınma ilk bölümden itibaren üzerinde durulan bir diğer konu olmuştur. Buzulların erimesi, iklim değişiklikleri gibi canlılar için tehlikeli sonuçları olan küresel ısınma konusu özellikle 9. Bölümde işlenmiş ve “Atmosferdeki bazı gazların artması ile dünyanın çok ısınması” şeklinde tanımlanmıştır. Küresel ısınmanın önüne geçmek için, “Tasarruflu olmak”, “Ormanda yakılan ateşi söndürmek”, “Cam kırıklarını ormanda bırakılmamak”, “Ağaçlandırma yapmak” gibi noktaların önemli olduğu mesajı izleyicilere verilmeye çalışılmıştır.

“Çevre Problemleri” Teması

Su elçileri çizgi filminde üzerinde en çok durulan konulardan bir diğeri de çevre problemleridir. Toprak kirliliği üzerinde en fazla durulan çevre problemi olmuştur. Toprak kirliliğinin başlıca nedenlerinin plastik atıklar oluşu belirtilmiştir.

Doğal kaynakların bilinçsiz tüketilmesi üzerinde durulan bir diğer çevre problemi olmuştur. Su kullanırken dikkat edilmesi, susuz kalmamak için suyun idareli kullanılması gerektiği, içme sularının korunması gerektiği gibi mesajlara çizgi filmde sıklıkla değinilmiştir.

Çevre problemleri teması altında değinilen bir diğer önemli konu ise su kirliliği olmuştur. Çizgi filmin 8. bölümünde su kirliliği üzerinde daha çok durulmuş ve bunun başlıca nedenlerinin petrol atıkları, çöplerin sulara atılması ve fabrika atıklarının sulara bırakılması olduğu vurgulanmıştır. Yine aynı bölümde su kirliliğinin sonucunda tüm canlıların zarar gördüğü bunu engellemek için işbirliği içinde çalışılması gerektiği dile getirilmiştir.

Orman yangınlarının ciddi bir çevre problemi olduğu ise özellikle 4. bölümde vurgulanmıştır. İnsanların bilinçsiz davranışlarının, piknikçilerin ateşi söndürmeden gitmelerinin orman yangınlarına neden olduğu belirtilmiştir. Orman yangını sırasında (Ağaçları ıslatmak, itfaiyeyi aramak, 177 yangın ihbar hattını aramak, çevredekilere haber vermek) ve sonrasında (Ormanları temizlemek, yeni ağaçlar dikmek) yapılacak işlemler anlatılmıştır. Orman yangınlarının en büyük nedeni olarak ormanlık alanlarda yakılan ateşlerin iyi söndürülmemesi gösterilmiştir.

Çevre problemleri temasında değinilen bir diğer konu ise yanlış tarım uygulamaları olmuştur. Bu alt temanın geçtiği bölümlerden bininde hormonlu gıdalara değinilmiş, diğerinde ise yanlış tarım uygulamalarının erozyon ile ilişkisi vurgulanmıştır.

Küresel ısınma alt temasına değinilen bölümlerin birinde küresel ısınmanın nedenleri ve sonuçları, bir diğerinde ise sonuçları vurgulanmıştır. Küresel ısınmanın nedenleri arasında atmosferde belli gazların aşırı çoğalması ve doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesi (israf) gösterilmiş; sonuçları arasında ise iklimsel değişiklikler, canlıların olumsuz etkilenmesi ve buzulların erimesine değinilmiştir

Çevre problemleri arasında gösterilen su kenarına yapılaşma sadece bir bölümde ele alınmış ve bu yapılaşmanın canlılar için tehlikeli olduğu vurgulanmıştır.

Çevre problemleri arasında değinilen erozyon alt temasına yine tek bir bölümde değinilmiş. Bu bölümde erozyonun tanımı, nedenleri ve sonuçları vurgulanmıştır.

“Geri Dönüşüm” Teması

Geri dönüşüm birçok bölümde üzerinde durulan bir konu olmuştur. 10. Bölümde atık yönetiminin tanımı yapılmış ve çevremizi temiz tutmak ve yaşam alanlarımızı korumak için çöplerin ayrıştırılması gerektiği mesajı verilmiştir.

Geri dönüştürülebilir maddelerin “cam, plastik ve kağıt” olarak ayrıştırılması, çöplerin çöp kutularına atılması ve yeniden kullanılabilir durumda olan eşyaların da değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Çizgi filmin iki bölümünde kompost konusuna değinilmiş, bu bölümlerden biri spesifik olarak kompost alt teması üzerine vurgulanmıştır. Bu bölümde kompost üretiminin tanımı yapılmış, hangi atıkların kompost yapılabileceği hangilerinin yapılamayacağı üzerinde durulmuş, ve

kompostun geri dönüşüm için ve toprağın verimliliğinin artırılması için önemli olduğu dile getirilmiştir.

“Canlıları Koruma” Teması

Yapılan analiz neticesinde canlıları koruma temasına çoğunlukla bitkileri korumak olarak yaklaşıldığı tespit edilmiştir. Ancak tek bir bölümde (Bölüm 12) “Doğal geçiş yolları” üzerinde durularak kara hayvanlarının korunması, bir bölümde su kirliliğine bağlı olarak içindeki balıkların korunması, iki bölümde ise (5. Bölüm ve 7. Bölüm) “Doğru tarım uygulamaları” üzerinde daha çok durularak canlıları korumak için neler yapılabileceğine dair mesajlar verilmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Su elçileri çizgi filminin içerik analizi neticesinde çocukların seviyesine inilerek çevre problemleri, nedenleri, sonuçları, geri dönüşüm, canlıların ve doğanın korunması üzerinde önemle durulmuş ve hedef kitlesi olan çocuklara bu konular hakkında mesajlar verilmiştir. Çizgi filmin her bir bölümünde farklı bir çevre konusuna değinilmiş ve anlaşılır ifadelerle izleyicilere sunulmuş ve her bölümün sonunda “Kaptanın Seyir Defteri” adı altında verilmek istenen mesajlar özetlenmiştir.

Erken çocukluk yıllarının insan hayatı için büyük bir öneme sahip olduğu ve bu yıllarda kazandırılan becerilerin ileriki yıllarda da devam edeceği yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle bu yıllarda kazandırılacak çevre bilinci çocukların çevre dostu bireyler olarak yetişmesine katkı sağlayacaktır. Okul çağındaki çocuklarla yapılan bir çalışmada kızların %80’inin, erkeklerin ise %91’inin çizgi film kahramanlarını örnek aldıkları ortaya koyulmuştur. Bu çalışmada araştırmaya katılan çocukların ebeveynlerin çoğu (kız çocuk ebeveynlerinin %76’sı, erkek çocuk ebeveynlerinin %81’i) çizgi filmlerin çocuklarının yaşam tarzlarını etkilediğini ifade etmişlerdir (Eskandari, 2007, Akt: Temel vd., 2014). Araştırmada görüldüğü gibi çizgi filmler çocukların davranışları üzerinde çok etkilidir ve analiz edilen su elçileri çizgi filminin çocuklar üzerinde olumlu etkiler yaratacağı düşünülmektedir.

Televizyon, toplumdaki bireylerin düşüncelerini tekrarlanabilen çok sayıdaki mesajları büyük izleyici gruplarına ileterek etkilemekte ve toplumdaki bireylere ortak bir davranış biçimi kazandırmaktadır (Samur vd., 2014). Yapılan içerik analizi neticesinde hayat için suyun gerekli olduğu teması etrafında çocuklara çevre, çevreyi koruma ve çevrenin insanlar ve tüm canlılar için vazgeçilmez bir unsur olduğu noktalarına önemle değinilmiştir. Bu açıdan bakıldığında su elçileri çizgi filminin çevre bilinci kazandırmak için olumlu katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir.

Filmde genellikle çevrenin su boyutu ele alınmış fakat hava kirliliği, gürültü kirliliği gibi kavramlara değinilmemiştir. Toprak kirliliğine değinilmiş fakat birkaç bölümle sınırlı kalmıştır. Bu bölümlerde de toprak kirliliği sadece çöp boyutuyla ele alınmıştır. Bunun yanı sıra doğal kaynakların verimli kullanılmasına yönelik tavsiyeler ve yenilenebilir enerji kaynaklarının neler olduğu ve bunların nasıl kullanılabileceği hakkında bilgilerin yetersiz olduğu görülmüştür.

Çizgi filmin yeni bölümlerinin hazırlanırken bu konulara da yer verilmesi önerilmektedir. Ayrıca çizgi filmin yayınlanma saati genellikle gece saatleridir. Daha fazla çocuğa ulaşabilmek adına programın gündüz kuşağına çekilmesi de tavsiye edilmektedir.

Son yıllarda çevre ile ilgili konular okullarda da üzerinde önemle durulan konular haline gelmiştir. Çizgi filmlerle verilmek istenen konular gerçekçi bir yaklaşımla verilebileceği gibi, bu konular çocukların hayal gücünü geliştirebilecek her biçimde sunulabilmekte, dolayısıyla öğretim süreci eğlenceli hale dönüştürülerek çocukların öğrenme isteği artırılabilir (Samur vd., 2014). Su Elçileri çizgi filmi derslerde çevre konuları işlenmeden önce çocukların dikkatini toplamak adına bir eğitim materyali olarak da kullanılabilir. Taşkın ve Şahin (2008)'nin yaptıkları bir çalışmada 6 yaş grubu çocuklarının çevre algısı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada farklı sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların çevre algılarının birbirinden farklı olduğu, düşük sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların çevre algısı ve bilincinin daha düşük olduğu görülmüştür. Günümüzde televizyonun neredeyse tüm sosyo-ekonomik düzeydeki aileler için ulaşılabilir bir medya aracı olduğu düşünüldüğünde, çocuklara çevre problemleri ve çevreyi koruma bilincini kazandırmak için çizgi filmler önemli birer eğitim aracı haline gelmiştir. Bu noktadan hareketle Su Elçileri çizgi filminin önemli bir misyonu olduğu düşünülmekte ve yeni bölümler ile daha fazla çevre konusuna değinerek yayın hayatına devam etmesi beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- Akça, R. P., ve Baran, G. (2018), Çizgi filmlerin türk kültürüne ait özellikler açısından incelenmesi: "Pepee Örneği". Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 8(17), 215-224.
- Ayan, S. ve Baş, B. (2015). Çizgi filmler ile ilkökul öğrencilerinin söz varlığı üzerine bir araştırma. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 3(4), 84-99.
- Bayır, E., ve Günşen, G. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının en çok izledikleri çizgi filmlerin bilimsel açıardan analizi. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(2), 746-761.
- Çoban Keneş, H. (2015). Punky ve Afacan Toto isimli çizgi filmlerde 'öteki'nin temsili. University Faculty of Communication Journal/Istanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi, 49, 31-50.
- Coşkun, E., ve Köroğlu, M. (2016). Pepee ve Caillou çizgi filmlerinde kavram öğretimi. Milli Eğitim Dergisi, 45(210), 601-619.
- Erdoğan, S. (2010). Erken çocukluk döneminde televizyonun sosyal gelişime ve değerler eğitimine etkisi. In International Conference on New Trends in Education and Their Implications, 764-767.
- Erten, S. (2004). Çevre eğitimi ve çevre bilinci nedir, çevre eğitimi nasıl olmalıdır? Çevre ve İnsan Dergisi, 65(66), 1-13.
- Gülay, H. (2011). Ağaç yaş iken eğilir: yaşamın ilk yıllarında çevre eğitiminin önemi. TÜBAV Bilim Dergisi; 4 (3), 240-245.

- Gülay, H., & Ekici, G. (2010). MEB okul öncesi eğitim programının çevre eğitimi açısından analizi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 7(1), 74-84.
- Güler, T. (2010). Ekoloji temelli bir çevre eğitiminin öğretmenlerin çevre eğitimine karşı görüşlerine etkileri. *Eğitim ve Bilim*, 34(151), 30-43.
- Karakuş, N. (2015). Okul öncesi döneme hitap eden tema içerikli çizgi filmlerin değerler eğitimine katkısı yönünden değerlendirilmesi (Niloya Örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(30), 251-277.
- Karakuş, N. (2016). Maysa ve Bulut isimli animasyon çizgi filmin kültürel öğeler açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(34), 134-149.
- Kesicioğlu, O. S., ve Alisinanoğlu, F. (2009). Ebeveynlerin okul öncesi dönemdeki çocuklarına (60-72 ay) yaşattıkları doğal çevre deneyimlerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(29), 1-14.
- Özen, Ö., ve Kartelli, F. (2017). Türkiye’de yayın yapan çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerdeki şiddet olgusunun analizi. *Marmara İletişim Dergisi*, 27, 81-93.
- Samur, A. Ö., Demirhan, T. D., Soydan, S., & Önkol, L. (2014). Pepee çizgi filminin ebeveyn öğretmen ve çocuk gözüyle değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26), 151-166
- Smith, A. (2001). Early childhood: A Wonderful time for science learning. *Australian Primary & Junior Journal*, 17(2), 52-55.
- Taşkın, Ö., ve Şahin, B. (2008). Çevre kavramı ve altı yaş okul öncesi çocuklar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(23), 1-12.
- Temel, M., Kostak, M. A., ve Çelikkalp, Ü. (2014). Çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerdeki şiddetin belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(3), 199-205.
- Tozduman Yaralı, K. ve Avcı, N. (2017). Bir çizgi filmin popüler kültür açısından incelenmesi: rafadan tayfa. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(1), 449-470.
- Yağan Güder, S., Ay, A., Saray, F., ve Kılıç, İ. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri çizgi filmlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları açısından incelenmesi: Niloya örneği, *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 95-110.
- Yaşar, M. ve Paksoy, İ. (2011). Çizgi filmlerdeki saldırgan içerikli görüntülerin çocukların serbest oyunları sırasındaki saldırganlık düzeylerine etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 279-298.
- Yorulmaz, B. (2013). Din ve değerler eğitimi açısından caillou çizgi filminin değerlendirilmesi. *Diyanet İlmi Dergi*, 3, 127-143.